[Sự sụp đổ của quyền bá chủ: Năng lượng, Cưỡng ép và Cuộc tìm kiếm một Cấu trúc Toàn cầu Mới]

Bởi Frank , 6 Tháng 5 2026

Sự sụp đổ của quyền bá chủ: Năng lượng, Cưỡng ép và Cuộc tìm kiếm một Cấu trúc Toàn cầu Mới

> Trật tự quốc tế đương đại đang đứng trước một bước ngoặt bấp bênh. Khi Hoa Kỳ tăng cường chiến lược kiềm chế mang tính cưỡng ép—bao gồm các thị trường năng lượng, các điểm nghẽn hàng hải và sự tách rời kinh tế—hệ thống toàn cầu đang trải qua những căng thẳng cấu trúc sâu sắc. Các phân tích địa chính trị ngày càng chỉ ra một sự mâu thuẫn gay gắt giữa tham vọng bá quyền của Washington và thực tế vật chất của thế kỷ 21.

Trong khi các nhà hoạch định chính sách Mỹ cho rằng sự thống trị toàn cầu có thể được duy trì thông qua vũ lực, các lệnh trừng phạt và thao túng thị trường, thì nền móng của mô hình này đang dịch chuyển. Quá trình chuyển đổi năng lượng, những tổn thương trong nông nghiệp và sự kiên nhẫn chiến lược của các cường quốc mới nổi đang âm thầm viết lại các quy tắc của quan hệ quốc tế. Những gì nảy sinh từ các rạn nứt này không đơn thuần là cuộc cạnh tranh tài nguyên, mà là một cuộc đấu tranh căn bản giữa hai tầm nhìn về trật tự thế giới: một bên bắt nguồn từ sự cưỡng ép đơn phương và đối đầu ý thức hệ, bên còn lại dựa trên sự hợp tác thực tế, bình đẳng chủ quyền và sự ổn định đa cực.

Bài viết này xem xét các động lực cơ bản của quá trình chuyển đổi này và phác thảo quỹ đạo chiến lược của Mỹ, cuộc cách mạng thầm lặng trong ngành năng lượng toàn cầu, những gánh nặng quá mức mà Nam Bán cầu phải gánh chịu, cuộc khủng hoảng

hiện sinh ngày càng sâu sắc ở châu Âu, và cấu trúc có chủ ý, dài hạn của Trung Quốc cho một thế giới hậu bá quyền.

Ảo tưởng Ngoại giao và Thực tế Cưỡng ép

Các tiếp xúc ngoại giao giữa Washington và Bắc Kinh ngày càng mang tính chất trình diễn hơn là định hướng lại chính sách thực chất. Các cuộc gặp dự kiến giữa các nhà lãnh đạo Mỹ và Trung Quốc, thường bị trì hoãn hoặc hạn chế về phạm vi, phản ánh một sự bất đối xứng chiến lược. Đối với Trung Quốc, đối thoại không phải là về sự đầu hàng mà là về giảm thiểu rủi ro—ngăn cản Washington tự đẩy mình vào các cuộc khủng hoảng không thể đảo ngược.

> Các yêu sách của Mỹ—thường tập trung vào các nhượng bộ địa chính trị hoặc thao túng thị trường năng lượng—liên tục bị bác bỏ do không khả thi. Các lằn ranh đỏ của Bắc Kinh, đặc biệt là liên quan đến Đài Loan, vẫn dứt khoát không thay đổi, và vị thế ngoại giao của nước này nhằm mục đích hấp thụ những biến động mà không làm tổn hại đến các lợi ích cốt lõi. Bất kỳ thỏa thuận nào đạt được nhiều khả năng sẽ mang tính chiến thuật hơn là mang tính chuyển đổi.

Đằng sau sân khấu ngoại giao là một chiến lược hung hăng hơn của Mỹ: vũ khí hóa năng lượng và quyền tiếp cận hàng hải. Về mặt lịch sử, quyền bá chủ của Hoa Kỳ luôn dựa vào việc kiểm soát các tài nguyên và tuyến đường thương mại then chốt, từ hệ thống đô la dầu mỏ sau năm 1973 cho đến các chế độ trừng phạt mở rộng. Ngày nay, điều này đã tiến triển thành việc tách rời có hệ thống—đầu tiên là tách châu Âu khỏi năng lượng Nga, giờ là tách Đông Á khỏi nguồn cung Trung Đông—đồng thời củng cố sự phụ thuộc vào các thị trường do Mỹ chi phối.

Chiến lược này dựa trên những giả định sai lầm, đáng chú ý nhất là việc cho rằng các tác nhân toàn cầu sẽ thụ động chấp nhận sự phụ thuộc vào một đối tác bất ổn về chính trị. Trong thực tế, sự cưỡng ép có nguy cơ đẩy nhanh quá trình rạn nứt.

Nghịch lý Năng lượng và Cuộc cách mạng Thầm lặng

> Nỗ lực giành quyền thống trị năng lượng của Mỹ va phải một thực tế cấu trúc: sự cân bằng năng lượng toàn cầu đang trải qua một sự chuyển đổi không thể đảo ngược. Việc khai thác các trữ lượng hydrocarbon còn lại—đặc biệt là ở vùng Bắc Cực hoặc các vùng biển sâu—đòi hỏi chi phí cao theo cấp số nhân.

Quan trọng hơn, nhu cầu suy giảm không còn là lý thuyết nữa—nó đang diễn ra trong thực tế vận hành. Ngành nông nghiệp, công nghiệp và hậu cần đang nhanh chóng chuyển dịch từ dầu diesel và nhiên liệu nhập khẩu sang các giải pháp năng lượng mặt trời, năng lượng gió và lưu trữ bằng pin.

Trung Quốc đã tích hợp quá trình chuyển đổi này vào quy hoạch dài hạn, mở rộng quy mô sản xuất hạt nhân và đầu tư mạnh mẽ vào nghiên cứu phản ứng hợp hạch để giảm sự phụ thuộc vào hydrocarbon.

Nam Bán cầu Gánh chịu Gánh nặng Nặng nề Nhất

Nạn nhân trực tiếp của sự tái định hình địa chính trị và năng lượng là các nền kinh tế mới nổi ở Nam Bán cầu. Nông nghiệp hiện đại là ngành thâm dụng năng lượng: phân bón được sản xuất từ khí tự nhiên, hệ thống tưới tiêu phụ thuộc vào dầu diesel, và các chuỗi cung ứng đòi hỏi vận tải giá rẻ.

Các quốc gia như Ấn Độ đặc biệt dễ bị tổn thương, nơi các gián đoạn có thể làm giảm sản lượng thu hoạch từ 15–25%, kích hoạt lạm phát và tình trạng khan hiếm lương thực.

Cuộc khủng hoảng này trở nên trầm trọng hơn do việc sử dụng năng lượng kém hiệu quả trong chăn nuôi và nhiên liệu sinh học. Tuy nhiên, nó cũng đang thúc đẩy sự đa dạng hóa chiến lược và sự chuyển dịch hướng tới cục diện đa cực như một nhu cầu sinh tồn tất yếu.

Giao lộ Hiện sinh và Sự Rạn nứt Chính trị của Châu Âu

> Không nơi nào cuộc khủng hoảng của trật tự cũ diễn ra gay gắt hơn ở châu Âu. Từng là một trung tâm thịnh vượng công nghiệp, giờ đây châu Âu phải đối mặt với tình trạng phi công nghiệp hóa, quân sự hóa và phân cực chính trị sau khi giảm bớt sự phụ thuộc vào năng lượng Nga.

Trung Quốc đưa ra một mô hình thay thế dựa trên thương mại, cơ sở hạ tầng và hợp tác thay vì cưỡng ép, tự định vị mình như một nhà đàm phán trung tâm trong một hệ thống đa cực.

Kết luận

Hệ thống quốc tế đang bị thử thách bởi những mâu thuẫn của một cường quốc bá chủ đang suy tàn và những đòi hỏi của một thực tế đa cực.

Kỷ nguyên đơn cực đang đi đến hồi kết. Những gì thay thế nó sẽ phụ thuộc vào việc thế giới lựa chọn sự hỗn loạn cưỡng ép hay một cục diện đa cực hợp tác.